

Asia: VN/23098/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että lakiin lisätään Yleisradion toiminnan ja talouden avoimuutta koskevat säännökset, täsmennetään Yleisradion huoltovarmuuteen liittyvää tehtävää sekä joustavoitetaan Yleisradion hallintoneuvoston jäsenmäärää. Muutokset perustuvat parlamentaarisen Yle-työryhmän 12.9.2024 julkaistuun mietintöön. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi EU:n medianvapausasetuksen edellyttämät Yleisradion toimituksellisesta päätöksenteosta vastaavien johtohenkilöiden valintaa ja erottamista koskevat perusteet ja menettelyt. Lakiin tehtäisiin samalla teknisiä muutoksia.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota lakiin lisättäväksi ehdotettavaan 7 b §:ään, joka koskee Yleisradion toiminnan ja talouden avoimuutta. Pykälän mukaan yhtiön on edistettävä taloutensa ja toimintansa avoimuutta. Oikeusministeriö toteaa, että säännös jää hyvin väljäksi ja heikoksi velvoittavuudessaan. Laki sallii, oikeuttaa tai velvoittaa. Lainkirjoittajan oppaan (jakso 24.2.4) mukaan lakiin ei saa ottaa ”säännöksiä” asioista, jotka ovat itsestään selviä tai joilla ei muuten ole minkäänlaista oikeudellista merkitystä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 37/2006 vp) todennut, että yleensä ei ”ole soveliasta hyväksyä lain tai minkään muunkaan säädöksen muodossa” ”oikeudelliselta velvoittavuudeltaan” ”heikkoja tai velvoittavuutta kokonaan vailla olevia yleisiä säännöksiä”.

Pykälässä säädettäisiin yleisestä avoimuuden edistämismuutoksesta, mutta sen konkreettinen sisältö jää hyvin tulkinnanvaraiseksi. Pykälän perusteluissa on todettu, että ”Avoimuusvelvoitteen myötä yhtiön toiminnasta ja varojen käytöstä olisi saatavilla tietoa monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti. Kuluttajien ja sidosryhmien mahdollisuudet arvioida Yleisradion resurssien käyttöä paranisivat yhtiön toiminnan avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääntymisen myötä.”. Perusteluiden mukainen tavoite asettuu kyseenalaiseksi, koska säännöksen sanamuoto jättää käytännössä yhtiölle avoimen harkintavallan siitä, miten se avoimuutta edistäisi. Toisaalta perusteluissa todetaan, että ”Tiedot tulisi julkaista helposti vastaanottajien saataville, kuten esimerkiksi Yleisradion verkkosivuilla.” Tämä velvoite julkaista tietoja yleisessä tietoverkossa ei kuitenkaan ilmene säännöksestä. Perusteluissa todetaan niin ikään, että ”Tietoja, joita säännöksellä ei velvoitettaisi avaamaan ja julkaisemaan, olisivat esimerkiksi Yleisradion journalistiseen

sisältötuotantoon liittyvät asiakirjat.”. Tämäkään ei ilmene säännöksestä. Vaikuttaisi siltä, että veloitteen sisältö ja sen rajat määräytyvät pitkälti perusteluissa veloitteen sisällöstä ja sen rajauksista esitetyn perusteella. Perustuslakivaliokunta on todennut perustuslain 2 §:n 3 momentista johtuvan, ettei pelkästään hallituksen esityksen perusteluilla voida esimerkiksi määritellä ja laajentaa sääntelyn soveltamisalaa. (PeVL 60/2024 vp ks. myös PeVL 47/2018 vp) Jatkovalmistelussa tulisi arvioida mahdollisuuksia täsmentää sääntelyn sisältämää avoimuusveloitetta.

Esitysluonnoksessa ehdotetun säännöksen avoimuus ja epämääräisyys aiheuttanee soveltamisongelmia myös luonnoksessa ehdotetun 6 §:n 1 momenttiin lisättäväksi ehdotetun uuden 8 kohdan osalta. Kyseisessä kohdassa Yleisradion hallintoneuvoston tehtäväksi säädettäisiin valvoa, että julkisen palvelun toteuttamiseen osoitetut varat käytetään avoimesti ja tehokkaasti. Perustelujen mukaan hallintoneuvoston valvontatehtävä liittyisi erityisesti uuden 7 b §:n mukaisen Yleisradion talouden ja toiminnan avoimuuden edistämismääräyksen valvomiseen. Kun avoimuusvelvoite itsessään jää laissa hyvin avoimeksi ja epämääräiseksi, asettuu myös tällaisen sisällöltään avoimeksi jäävän edistämismääräyksen noudattamisen valvonnan tehokkuus kyseenalaiseksi. Huomio kiinnittyy myös siihen, että hallintoneuvoston valvontatehtävän kohteena on se, että julkisen palvelun toteuttamiseen osoitetut varat käytetään avoimesti ja tehokkaasti. Avoimuusvelvoite taas itsessään ei pitäisi sisällään sitä, että tulisi edistää talouden ja toiminnan tehokkuutta.

Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksessa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi antaa hallintoneuvoston tehtäväksi medianvapausasetuksen 5 artiklan 4 kohdan edellyttämä julkisen palvelun riippumattomuuden suojatoimien soveltamisen seuranta. Asetuksessa edellytetään, että kyseistä seurantaa tekevän viranomaisen, elimen tai mekanismin tulisi olla sellainen, joihin hallituksilla ei ole poliittista vaikutusvaltaa. Esitysluonnoksen jatkovalmistelussa on tältä osin erityisesti huolehdittava perusteluiden riittävydestä.

Suurpää Johanna
Oikeusministeriö

Leppävirta Liisa
Oikeusministeriö